

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וירא — כ' מ"ח

(חלק טו)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת וירא, ידיב מרחשון, ה'תשפ"ד (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וירא

כ' מרחשון

כ"ק מו"ח אדמו"ר דייק בסיפור המעשה, שבעל יום ההולדת ה' אז ילד בן ד' או ה' שנים. ומאחר שדיבורו של נשיא בישראל – ובפרט הדברים שאומר ברבים ומצוה אח"כ להדפיס – בודאי מחושב ומדוייק בתכלית⁵, צריך לומר, שגם פרט זה בסיפור לא בא רק ללמדנו גדלותו של אדמו"ר נ"ע,

[שאפילו בקטנותו ממש נצטער מזה שהקב"ה אינו מתגלה אליו, והדבר נגע לו עד כדי כך, שגעה בככי']

אלא זוהי גם הוראה בעבודת ה' לכל אחד ואחד.

ומזה מובן, שאע"פ שיש בסיפור זה כמה וכמה הוראות לכל אחד ואחד (כנ"ל), הרי ישנה הוראה עיקרית (גם) לאלו שבגיל זה, בני ד' או בני ה',

ולא רק לגדול בשנים אשר במצבו הרחוני הוא כקטן בן ד' או בן ה'⁶, שלא הגיע (לשלמות ה)חינוך⁷ – והיינו, שהוא חסר דעת עד כדי כך, שלא זו בלבד שאינו יכול להבין (מצד עצמו), אלא שאין ביכלתו גם לקבל השפעה מאחר – שאף הוא יכול לתבוע, ומתוך תוקף פנימי [בדוגמת ענין הבכי, המורה שהדבר נוגע לו בתוקף שלמעלה ממדידתו והגבלתו], שיתגלה

א. בקשר ליום כ' מרחשון – יום הולדתו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹ – סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר² מעשה בבעל יום ההולדת, שאירע כאשר ה' ילד בן ד' או ה' שנים, בשבת פרשת וירא.

אדמו"ר נ"ע נכנס אל זקנו כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק (לקבל את ברכתו ליום ההולדתו) והתייפח בככי, באמרו: מפני מה נראה ה' אל אברהם אבינו ואילו אלינו (אליו) אינו נראה?

ויענהו הצמח-צדק: כאשר יהודי צדיק³, בהיותו בן צ"ט שנים, מחליט שעליו למול את עצמו, ראוי הוא שה' יתגלה אליו.

ב. כבר דובר כמה פעמים⁴ אודות ההוראות בעבודת ה' שיש ללמוד מסיפור זה – כשם שכל סיפורי רבותינו נשיאינו שהגיעו לידינו (ובפרט אלו שהם עצמם פרסמו) כוללים הוראות לכל אחד ואחד. ועתה נעמוד על נקודה נוספת בסיפור זה.

(1) שנת כתר"א. תולדותיו בפרטיות – ראה „חנוך לנער". ס' התולדות אדמו"ר מהורש"ב (קה"ת תשל"ב). וראה לקמן ע' 137 הערה הראשונה.

(2) ש"פ וירא, כ"ף מרחשון, תרצ"ג. נדפס בהיום יום ע' קג (בקיזור). לקו"ש ח"א פ' וירא. ח"ה כ' מרחשון. שם ע' 321.

(3) ראה לקו"ש הנ"ל – ב' הנוסחאות שבזה (נת' בלקו"ש ח"ה שם).

(4) לקו"ש הנ"ל. ועוד.

(5) להעיר מפיה"מ להרמב"ם אבות פ"א מי"ז.

(6) ראה בכ"ז בארוכה לקו"ש ח"א שם ע' 24.

(7) ראה לקמן בפנים סעיף ד ובהערה 16, 17.

החינוך" הוא, בכל תינוק לפי חריפותו וידיעותו¹¹?

ואע"פ שברור הדבר, כנ"ל, שתוכן הסיפור שייך (לא רק לנשיא בישראל, אלא) גם לכל אחד ואחד — שהרי, כמדובר לעיל, מזה גופא שהסיפור סופר ברבים ונדפס לאחר מכן, מוכח, שאין זה מעניני הנשיא בהיותו „משכמו ומעלה גבוה מכל העם"¹², אלא מעניני הנשיא שלכל אחד מכל העם יש שייכות אליהם —

אבל לכאורה די לומר שזוהי הוראה לגדולים בשנים (ואפילו לאלו שברוחניות הענינים לא הגיעו לשלימות החינוך, כנ"ל) — ומדוע צריך לומר שהדברים שייכים (גם) לקטן כפשוטו (בשנים)?

ד. ויובן בהקדים שבענין החינוך מצינו כמה וכמה שיעורים. דאף ש„שיעור החינוך .. הוא בכל תינוק לפי חריפותו וידיעותו" כנ"ל — הרי ישנם כמה ענינים הקשורים לגיל מסויים¹³, עד לדין הכללי „בציר מבר שית לא תקביל, בר שית קביל וספי לי' כתורא"¹⁴ — היינו שראשית לימוד התורה לקטן באופן ד, ספי לי'

אליו הקב"ה, ובאיזה אופן — כפי שנתגלה לאברהם אבינו⁸

[והטעם — מאחר שאברהם אבינו הוא מג' האבות — של כל אחד ואחד מבני ישראל שבכל הדורות — הרי בכל איש ישראל (בכל אחד מהבנים) ישנם בירושה הענינים שהיו אצל האבות⁹].

אלא (בעיקר) לקטן בן ד' או בן ה' כפשוטו, שגם אותו אפשר לחנך באופן כזה, שידרוש בתוקף, עד כדי כני, שיתגלה אליו הקב"ה כפי שנתגלה לאברהם אבינו.

ג. לכאורה יש לשאול: איזה דמיון והשוואה יש בין אדמו"ר נ"ע לכל ילד מישראל?

אדמו"ר נ"ע, בהיותו קדוש מבטן, נשיא בן נשיא, הרי כבר בקטנותו ה' ניכר אצלו מעין גדלותו בעתיד (כמאמר רז"ל¹⁰ „בוצין בוצין מקטפי ידיע"), ומובן שכבר אז ה' בר דעת יותר מאחרים ואפילו גדולים — וא"כ איך אפשר ללמוד ממנו לענין חינוכו של כל ילד מישראל, בשעה ש„שיעור

(8) ראה לקו"ש שם (ע' 24 ואילך).

(9) תו"א ר"פ ורא. וראה לקו"ש חט"ז ע' 52³ — בביאור פרש"י (ר"פ ורא) „וארא, אל האבות" — שיש יתרון בענין ד, וארא אל האבות" (שזה כולל ה„וירא אליו ה'") לגבי בחי הפרטיות של האבות (אברהם — חסד, וכו') — כי כל הענין ד, „וארא" זה הוא רק להיות „(אל) האבות", ולכן ישנו ענין זה אצל כאו"א מישראל (הבנים, היורשים) באותה הדרגה כמו"ש אצל האבות (המוריש) [משא"כ בזה שמורשים האבות לכאו"א מבני מבחי הפרטיות, יש חילוק בין האבות והבנים], ע"ש.

(10) ברכות מח, רע"א.

(11) שו"ע אדה"א או"ח טשמ"ג ס"ג.

(12) ש"א ט, ב. וידוע הביאור (אוה"ת וירא (כרך ד') תשסד, ב. ועוד) דאפילו „שכמו" גבוה מכל העם (כולל הראש של כאו"א).

(13) ראה לדוגמא (נוסף על הבא לקמן) — עירובין רפ"ח (לענין עירובין וסוכה). הנסמן לקמן הערה 17.

(14) כתובות נ, א. ב"ב כא, א. וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ו. פ"ב ה"ב. טושו"ע יו"ד סרמ"ה ס"ה (וראה לקמן הערה 31 בדעת השו"ע). הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"א.

י"ג למצות²², שאפילו יהי' הקטן בר דעת²³ גדול ביותר, ועולה על אחרים גדולים בשנים²⁴, הריהו פסוק ממצוות (מן התורה), אינו מצטרף למנין, וכי'.

ה. ההסברה בזה קשורה לחידוש שפעל מתן תורה בעבודה דתורה ומצוות דלפני מתן תורה:

המצוות (והעבודה) קודם מתן תורה הגיעו עד שרש הנבראים²⁵, ולכן מה שהי' נוגע הוא רק שלימות האדם (הנברא) בעבודתו ית' (שעי"ז המשיך אלקות משרשו דהנברא ומקורו); אבל לא הי' נוגע כל כך באיזה אופן (באמצעות איזה חפץ גשמי, וכיו"ב) יעשה את העבודה והמצוה²⁶. ולכן פעל יעקב אבינו את ההמשכה שע"י תפילין ע"י עבודתו ב"מקלות", כמבואר בזוהר²⁷.

132 משא"כ העבודה דתורה ומצוות לאחד מתן תורה ממשכימה מהמאציל ברוך הוא שלמעלה משרש הנבראים. והמשכה זו אין הנברא יכול לפעול מצד עצמו, אלא רק מפני שכך קבע

(22) אבות ספ"ה.

(23) ולא רק חריף ובעל השגה כו' – ראה קונטרס התפלה פ"ה. סה"מ עת"ר ע' קטו. המשך תערי"ב ח"ג ע' ארכו.

(24) כי גם להדיעה שהשיעור דבן י"ג למצות נלמד מזה שנק', איש", שלדיעה זו הו"ע שבטבע, שכן י"ג נעשה גדול בשכל ודיעה (וראה בכ"ז לקו"ש (ח"ה ע' 421. ח"י ע' 71. לקמן ע' 291). וש"ג) – הי"ז רק רוב בנ"א, והמיעוט נגרר אחרי הרוב. וראה לקמן הערה 29.

(25) ראה ס' הערכים-חב"ד ע' אבות ס"ג, וש"ג.

(26) ראה ד"ה זכור תרס"ה פ"ט (סה"מ תרס"ה ע' רכ"א). ועוד. לקו"ש ח"ג ע' 888. ח"ה ע' 327. וראה ס' הערכים שם ס"ד.

(27) ח"א קסב, א. וראה תו"א כג, ג.

כתורא¹⁵ [המביא לשלימות נעלה יותר בחינוך בכלל¹⁶, כמובן] הוא רק ב"בר שית"¹⁷.

ואמנם אף ענין זה תלוי ב"כח הבן ובנין גופו"¹⁸ (וב"כחוש" ממתנינים עד "כבן שבט"¹⁹) – הרי "בציר מבר שית לא תקבילו"²⁰, אפילו לילד בעל כח²¹ יותר מאחר שהוא "כבן שבע".

והיינו, שהשיעור ד"בר שית" בנוגע לענין ד"ספי לי' כתורא" – שלימות החינוך – אינו תלוי בדעת וכח הקטן, אלא זהו ע"ד השיעור ד"בן

(15) משא"כ "לגלגל" שמתחיל מכן חמש כדתנן באבות (ספ"ה) בן חמש למקרא (תוד"ה) וספי לי' – כתובות שם. ב"ח שם. קו"א להל' ת"ת שם קרוב לטופו). וראה לקמן הערה 31 בשוה"ג. (16) ראה רש"י ב"ב שם, דאספי לי' כתורא היינו ש"האכילוהו . . תורה בעל כרחו כשור . . עול על צוארו", והיינו שאז מתחיל החינוך לעול מצות (כבן י"ג שנה).

(17) ולהעיר ג"כ דגבי נט"י "פחות מכן שש . . (שדינו כקוף לפי שאין בו דעת כלל ואין כוונתו כוונה" (שו"ע אדה"ז אר"ח סקנ"ט ס"כ. מנ"י ד"ה וקוף) ורמ"א שם ס"א):* שיעור הכי פחות דפעוטות שמקחן מקח כו' – אף שהוא "כל חד וחד לפי חורפיו" – הוא "כבר שית" (גיטין נט, א. רמב"ם הל' מכירה פכ"ט ה"ו. טוש"ע חו"מ ר"ס רלה).

(18) לשון הרמב"ם הל' ת"ת פ"ב שם. ועד"ז בפ"א שם. טור יו"ד שם. הל' ת"ת לאדה"ז שם.

(19) תוד"ה כבן שש כבן שבע ב"ב שם. רמב"ם, טור, שו"ע (וש"ך) והל' ת"ת לאדה"ז שם.

(20) וצ"ע בהל' ת"ת לאדה"ז שם, שלא הביא השלילה (כרמב"ם פ"ב שם. טור שם. שו"ע שם ס"ח) ד"בפחות מכאן אין מכניסין אותו".

(21) ראה לקמן הערה 31 בשוה"ג שם.

(* וגם להדיעה שגם פחות מכן שש כשור, הוא (לא לפי שיש לו (קצת) דעת, כ"א) מפני שנט"י א"צ כוונה (ראה ב"י שם. ועייג"כ שו"ע אדה"ז הל' שחיטה ס"ב קו"א סק"א).

וכיון שבפרסום סיפור הנ"ל – המורה שאין זה ענין מיוחד עבור נשיאי ישראל כנ"ל – דייק כ"ק מו"ח אדמו"ר לספר גם את פרט זה, שאדמו"ר נ"ע ה' ילד בן ד' או ה' שנים, מובן, שהדברים שייכים לכל ילד מישראל שהוא, בציר מבר שית", כיון שע"פ המדידה דתורת אמת הרי הוא באותו סוג ודרגא של חינוך.

ז. ע"פ הנ"ל – שבפרסום סיפור זה, בא כ"ק מו"ח אדמו"ר ללמדנו הוראה בחינוך קטן כפשוטו – יובן גם מה שבסיפור זה יש (לא רק הוראה בעבודת ה', אפילו עבור קטנים, אלא) חידוש עיקרי בנוגע לאופן החינוך:

133 ידועה אריכות דברי הרמב"ם³² בנוגע לאופן הלימוד עם קטן, שצריך לזרוזו, בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו. . קרא ואתן לך אגוזים

(שברמב"ם שם) "היינו בן חמש שנכנס בשנת שש" – ב"י שם ד"ה ומ"ש בפחות. כס"מ הל' ת"ת פ"ב שם) – והרי בנדו"ד ה' כ"ק אדנוע"בן ד' או ה'".

אבל ראה ב"ח שם (ד"ה מכניסין) דסתימת הלשון "כבן שש כבן שבע" משמע דשלימות בעיניו. וכ"ה דעת אדמו"ר בהל' ת"ת שם (בן שש .. שלימות", כמו שהאר"י בקו"א שם (קרוב לסופו).

32 בפיה"מ שלו סנהדרין ר"פ חלק. וראה הל' תשובה פ"י ה"ה.

(* מתאים למשנה בן ה' למקרא. ובתד"ה בבציר ב"ב שם (הובא בב"י שם) מפרש – ע"פ כתובות שם, כל המכניס את בנו פחות מבן שש כו' הא דבריא" – זבן ה' למקרא בבריא לגמרי (ובש"ך שם טק"ג משמע שמפרש כן ענת השו"ע). אבל ברמב"ם וטור (ואדמו"ר) לא חילקו בין בריא לבריא (ראה ב"ח שם). וראה לעיל הערה 15.

המאציל, שע"י עשיית מצוה פלונית באה ההמשכה מהמאציל למטה. וממילא נפעלת ההמשכה דוקא כאשר המצוה נעשית בדיוק ע"פ המדידות²⁸ והשיעורים שניתנו מלמעלה (במתן תורה).

[וי"ל שגם עתה, באם יהי בעולם צדיק כיעקב אבינו, יוכל לפעול ע"י "מקלות" את אשר פעל יעקב – אבל תהי' זו רק המשכה משרש הנבראים (לפי גודל העבודה של הצדיק), ולא תהי' בזה המשכת המאציל, אשר היא העבודה דלאחר מתן תורה].

ועד"ז הוא בנוגע לשיעורים דזמן החיוב: זה שתתכן מציאות של קטן שהוא בר דעת גדול יותר מגדול בשנים, הרי זה רק בנוגע לשלימות שלו (של הנברא)²⁹; אבל בנוגע לענינים דמתן תורה – המשכת המאציל – ישנה מדידה מלמעלה, שענין זה מתחיל רק בגיל י"ג שנה³⁰; ועד"ז בענין החינוך – ששלימות החינוך (באופן ד"ספי לי כתורא") הוא מבר שית.

וא"ו. מזה מובן גם בעניננו, שמאחר שאדמו"ר נ"ע ה' אז "בציר מבר שית", הרי מבלי הבט על גדלותו בדעת וכו' כבר בגיל זה – עדיין (בנוגע לעניני מתן תורה) ה' בדרגא של "בציר מבר שית" שלא הגיע לשלימות החינוך³¹.

28 כידוע בענין המדידה דתורה ומצוות (ד"ה והוא כחתן תרנ"ז פ"ה ואילך. המשך תרס"ו ע' נב ואילך. ועוד).

29 להעיר מדעת החת"ס (שו"ת יו"ד סי"ז) שגבי ב"י השיעור של גדלות (גם עתה) תלוי בכ"א כפי שכלו ודעתו.

30 להעיר מספר השיחות תש"ה ע' 2. 31 בשו"ע יו"ד שם סעיף ח: "מכניסים התינוקות .. בן חמש שנים שלימות" (ו"בן שש"

ואם רואים ילד יהודי שאינו מצטער מזה שאין הקב"ה מתגלה אליו — אין זה מפני שאינו שייך לזה, אלא מפני שהמחנך אינו מדבר בזה דברים היוצאים מן הלב.

ח. כשם שההוראה מן השאלה והבכ"י של אדמו"ר נ"ע היא לכל ילד מישראל, כנ"ל בארוכה, מובן שכן הוא גם בנוגע למענה הצמח-צדק אליו — „כאשר יהודי צדיק, בהיותו בן צ"ט שנים, מחליט שעליו למול את עצמו, ראוי הוא שה' יתגלה אליו" — שמענה זה ניתן לכל ילד מישראל, וממילא שייך הוא (לחינוך) כל אחד מילדי ישראל:

מובן, שאין פירוש מענה הצמח-צדק שהקב"ה נתגלה רק לאברהם (מפני שהחליט בהיותו בן צ"ט שנים שעליו למול את עצמו), אבל לאחרים ובפרט בדוגמת אדמו"ר נ"ע אין לכך כל שייכות — שאם כן ה' על הצמח צדק לענות בקיצור, שאיננו יכולים לדמות עצמנו לאברהם אבינו³⁵;

אלא הפשט הוא, שזוהי הוראה איך כל אחד יכול לבוא לידי „וירא אליו ה'", ע"י ההחלטה שבכל מצב רוחני שיהי' (ואפילו יהי' צדיק בן צ"ט שנה), עליו למול את עצמו, כלומר: עליו להתייגע כדי להסיר את הכיסוי, את העלם והסתר העולם³⁶.

והרגש זה שייך לכל אחד ואחד

(35) ובמכש"כ שאפילו למשה נאמר „במקום גדולים — אברהם — אל תעמוד" (דבר"ר פ"ב, ז).
(36) ראה בכ"ז לקו"ש ח"א ע' 26. ח"ה ע' 87. ע' 321 ואילך.

כו", כי „למעוט שניו וחולשת שכלו אינו מביין מעלת אותו הטוב".

והנה כאן דורשים מן הקטן, שהדבר המעוררו והנוגע ללבבו, ועד כדי בכ"י, יהי' — לא טוב גשמי וכיו"ב, אלא — מדוע אין הקב"ה נגלה אליו; והיינו, שצריך לחנך ילד שהאלקות תהי' „חלק מחייו"^{32*} („דברים שהם אהובים אצלו"), עד שיצטערו ביותר מה שאין הקב"ה מתגלה אליו באופן שנתגלה לאברהם אבינו.

אלמלא אירע המאורע הנ"ל באדמו"ר נ"ע — אי אפשר הי' לדעת אם יתכן לפעול רגש כזה בכל ילד מישראל, דמאחר שמצד טבעו נמשך הוא, כנ"ל ברמב"ם, לדברים גשמיים, צריך לחנכו ולזרוז באותם הענינים „שהם אהובים אצלו";

אבל אחרי שאירע המאורע הנ"ל — ובפרט לאחר ש"כ"ק מ"ח אדמו"ר סיפר אודות מאורע זה ברבים וציוה להדפיס את הדברים — דבר ברור הוא, שבזה גילו, ויתירה מזה — פתחו צינור ודרך חדשה³³ בענין החינוך, שענתה, ע"י חינוך כדבעי, אפשרי הדבר³⁴ לפרוץ את גדרי הטבע של ילדי ישראל, ולהרגילים לרצות ברוחניות, עד שתתעורר בהם תשוקה נפלאה שיתגלה אליהם הקב"ה.

(32*) להעיר גם מלקו"ש ח"ו ע' 127.

(33) כידוע בענין „פתח ר"ש" וכיו"ב (סה"מ

תרע"ח ע' רפג. ועוד).

(34) ע"ד שמצינו בכמה ענינים — גם להלכה (רמ"א אה"ע סקנ"ו ס"ד. מג"א אר"ח סקע"ג סק"א. שו"ע אדה"ז חאו"ח סו"ס קעט (ואף שהוא בענין של סכנה). וראה שד"ח (כרך א' ע' רי ואילך, כ"י ע' קצד). ושו"ת — שנשתנו הטבעים. וראה לקו"ש ח"ב ע' 386 ואילך.

להתפעל מהעלם והסתר העולם — שלא יושפע מדעת ה"עולם" אלא מרצון התורה; ושהחלטה זו תהי' אצלו בתוקף כל כך, עד ש"גם כי יזקין לא יסור ממנה"⁴¹ — הדבר יורש אצלו כל כך, שיזכור תמיד, אפילו בהיותו בדרגא נעלית בעבודת ה', ואפילו תהא זו דרגא נעלית ביותר וביותר, שמוכרח הוא "למול" את עצמו.

וזה יפעל שכבר בקטנותו יתקיים בו "וירא אליו ה'", והדבר יאיר אותו ואת סביבתו, באופן של "והי' ה' לך לאור עולם"⁴².

י"ד. כשם שרבותינו נשיאינו פתחו צינור חדש בענין החינוך בנוגע ל"בין אדם למקום"

— שעתה אפשר לחנך את ילדי ישראל להתאוות לענינים של יהדות (לא לשם שכר כו' אלא) באופן שיהיו (הענינים) חלק מחייהם, ואף יצטערו עד כדי בכי' מדוע אין הקב"ה מתגלה אליהם כפי שנתגלה לאברהם אבינו — עד"ז מצינו נקודה זו בענינים שבין אדם לחבירו, וגם זאת בסיפור מבעל יום ההולדת בימי קטנותו⁴³:

כאשר אדמו"ר נ"ע הי' בן ד' שנים, הביא החייט פעם אחת בגד שתפר עבור אמו הרבנית. בשעה שבחנו את הבגד, הוציא אדמו"ר נ"ע לתומו

מישראל, כי אף שאברהם הי' "צדיק בן צ"ט שנה" — וכל שנותיו היו "יומין שלמין"³⁷ בעבודתו ית' — וממילא ההחלטה שלו שעליו למול את עצמו (להתגבר על העלם העולם) היא חידוש גדול יותר מהחלטתו של מי שאינו צדיק³⁸ —

אבל הרי ידוע בענין ד"פתח"³⁹, שלאחר שהראשון התייגע על ענין מסוים עד שהמשיכו בעולם, הרי בזה פתח את הצינור עבור אחרים, שיוכלו אח"כ גם הם להשיג ענין זה ביגיעה פחותה בהרבה,

[ועאכו"כ לאחר מתן תורה, שאפשר לפעול ע"י עבודה מועטת וקלה בהרבה מה שהאבות פעלו ע"י עבודה ויגיעה גדולה⁴⁰].

ט. וזוהי ההוראה (מתשובת הצמח-צדק) בענין החינוך גם לקטנים:

לאחר שמעוררים בילד את התשוקה הנפלאה שיתגלה אליו הקב"ה, יש להסביר לו, שהדרך לזה היא ע"י ההחלטה שבכל עת עליו "למול" את עצמו, להתגבר על העלם והסתר העולם ולסלקו.

כלומר: יש לחנך את ילד שלא

37) זח"א רכז, א. תו"א טז, א. עט, ב. וראה לקו"ש שבהערה הקודמת.

38) ראה לקו"ש ח"ה ע' 90. ע' 323.

39) ראה לעיל הערה 33. וראה מאמרי אדה"ז הקצרים (ע' תסד) — בענין של הבנה והשגה — שהה"מ הי' "נוהג כשנפלה לו איזה השגה הי' אומרה בפה אף שלא יבינו השומעים... בכדי להמשיך את ההשגה... בזה העולם ואזי... יוכל אחר... להשיגה".

40) ראה ד"ה אמרת ה' תרצ"ה פ"ג (בסה"מ קונטרסים ח"ב). וראה ד"ה זכור שם רפ"א.

41) משלי כב, ו.

42) ישעי' ס, יט.

43) נדפס בחנוך לנער ע' 9. ס' התולדות שם ע' 8.

לשאלת לאביו עלול להכנס בגדר כיבוד אב כו'; ועוד זאת, שגם אילו הי' מספר, הרי הי' זה עבור תיקון החטא בלבד — כיון שלא הי' יכול לשאת את עצם הענין שידובר אודות הלא־טוב של יהודי (באיזה אופן שהוא).

חתיכת בגד מכיס החייט. החייט התבייש והתחיל לתרץ ששכח ע"ד חתיכה זו שנשארה אצלו וכו'.

אחר שיצא החייט, הוכיחה אותו אמו הרבנית על כך שבגללו התבייש החייט. כששמע זאת, גענה בבכי תמרורים.

לאחר כמה שבועות נכנס לאביו (אדמו"ר מהר"ש) ושאלו מהו התיקון על עון הלבנת פנים. כששאלו אביו מדוע שואל הוא על כך, השיב שרצונו לדעת זאת, מבלי לספר מה התרחש.

כאשר אמו הרבנית שאלה מדוע לא רצה לספר לאביו את כל המעשה, השיב: וכי לא די בזה שנכשל בהלבנת פנים, עד שעליו לעבור גם על רכילות ולשון הרע!?

יא. בהשקפה ראשונה הלבנת פנים זו לא היתה עוון חמור ביותר — שכן הדיוק בסיפור הוא שאדמו"ר נ"ע הוציא את חתיכת הבגד „לתומו", היינו בשוגג⁴⁴ [ונוסף לזה, לא הי' זה ברבים⁴⁵, כי רק אמו הרבנית היתה שם] — ואעפ"כ, מיד כששמע שהחייט התבייש, נגע הדבר ללבבו מאוד, עד לבכי מרה.

והרי זה מורה, שנצטער (לא כל כך מהלבנת הפנים שהיתה על ידו, מכך שמגיע לו עונש וכו', אלא) מעצם הענין שנגרמה בושה ליהודי.

ולכן גם לא רצה לספר לאביו אודות המאורע — הגם שהעדר המענה

וכיון שמעשה זה סופר לנו, יחד עם ההדגשה שאדמו"ר נ"ע הי' אז בן ד' שנים, הרי מזה ראי' שעתה אפשר לחנך כל ילד מישראל אפילו בגיל זה באופן זה.

יב. מכל הנ"ל יש ללמוד עד גודל החוב המוטל על כל אחד ואחד מישראל להשתדל בענין החינוך, הן בנוגע לילדיו

— כפתגם בעל יום הולדת נ"ע הידוע⁴⁶: כשם שהנחת תפילין בכל יום היא מצוה דאורייתא על כל אחד מישראל, ללא חילוק בין גדול בתורה לאיש פשוט, כך חוב גמור הוא על כל איש ישראל לחשוב בכל יום במשך חצי שעה אודות חינוך הילדים, ולעשות כל שבכחו לעשות ויתר מכפי כחו, לפעול בילדים שילכו בדרך שבה מדריכים אותם —

והן בנוגע לשאר ילדי ישראל, שהוריהם (מאיזו סיבה שתהי') לא נתנו להם חינוך כדבעי, ואזי מוטל החוב על כל חכם וחכם מישראל⁴⁷ לדאוג שילדים אלו יקבלו חינוך כדבעי,

(46) היום יום ע' יג.

(47) רמב"ם שם פ"א ה"ב. הל' ת"ת לאדה"ז שם ס"ח (ומוסיף: (מ"ע) של תורה). טושו"ע שם ס"ג [ושם — „חכם" (רק פ"א). ויל"פ כפל לשון

(44) להעיר דחיוב בושת הוא רק במתכוין (משנה ב"ק פו, ב).

(45) להעיר שיש דיעה שהלבנת פנים היא רק ברבים (נסמן באנציק' תלמודית בערכו (ע' רי)).

ועי"ז יעמידו את „צבאות ה'“ שיצאו מן הגלות — בנערינו ובזקנינו
 ג' בכנינו ובבנותינו⁴⁸ — ע"י משיח
 צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ וירא, כ"ף מרחשוון,
 תשל"ז ותשל"ח)

הרמב"ם ואדה"ז „כל חכם וחכם“, שכולל בזה כל
 סוגי חכמים — ע"ד „כל צדיק וצדיק“ שבמשנה
 סוף עוקצין (וראה תוי"ט שם. ובארוכה שיחת י"ט
 כסלו תשל"ח — סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 647
 ואילך), „איש איש“ דפ' אמור (כב, יז. מנחות עג,
 ב. פרש"י עה"ת שם, כה) ובכ"מ.

(48) בא י, ט.

